

УДК 619 (092) : 619 (06) 477.53
© 2009

*Бердник В.П., доктор ветеринарних наук,
Полтавська державна аграрна академія,*

*Пашова Н.Т., кандидат геолого-мінералогічних наук,
Український геолого-розвідувальний інститут,*

*Пісоцька З.Г., лаборант,
Полтавська державна аграрна академія*

СПОГАДИ ПРО ЗАСНОВНИКА ПОЛТАВСЬКОЇ ЗНДВС ДОКТОРА ВЕТЕРИНАРНИХ НАУК Т.В. ПАШОВА

Рецензент – кандидат ветеринарних наук С.Б. Передера

Наведені спогади про доктора ветеринарних наук Трифона Васильовича Пашова – засновника Полтавської зональної науково-дослідної ветеринарної станції, 50-річний ювілей якої відзначено в 2008 році. Кожен із авторів висловив про нього свої думки, але всі вони зводяться до одного: він був визначною особистістю. В його характері поєднувалися такі риси, як дисциплінованість та вимогливість до себе й підлеглих, працелюбність, наполегливість, доброта, чуйність, оптимізм, здібності організатора, безмежна відданість поставленій меті та науковій і практичній ветеринарній медицині.

Спогади В.П. Бердника

У суспільстві час від часу з'являються люди, які мають значний вплив на його історію чи окремі сторони життя. До таких, безумовно, відносився і Трифон Васильович Пашов. На ветеринарній ниві він працював 49 років, із яких 44 – на Полтавщині. Із них науці віддано 29 років. Його здобутки відомі широкій громадськості. Проте найбільш вагомим внеском у практичну і наукову ветеринарну медицину залишається організація ним Полтавської зональної науково-дослідної ветеринарної станції, 50-річчя якої урочисто відзначалося в листопаді минулого року. Це й стало, власне, однією з причин для спогадів про її творця.

Я вперше побачив і почув Трифона Васильовича на Першому Всесоюзному симпозіумі з проблеми «Роль мікоплазм в інфекційній патології сільськогосподарських тварин і птиць» у січні 1972 року у Всесоюзному інституті експериментальної ветеринарії, де навчався в аспірантурі. Між ним та моїм науковим керівником – професором Петром Івановичем Притуліним – розгорілася безкомпромісна дискусія стосовно етіології інфекційного атрофічного риніту свиней. Академіку, секретарю Відділення ветеринарії ВАСГНІЛ академіку О.О. Полякову, який був головою, довелося навіть заспокоювати то одного, то іншого з них спочатку жестами, а потім і словами. З боку могло здатися, що зчепилися два непримиренних вороги. Яким же було моє здивування, коли наступного дня, зайшовши до кабінету Петра Івановича, я побачив, що вчорашні «вороги» розмовляли як найближчі друзі без офіціозу, звертаючись один до одного просто – «Петя» чи «Трифон».

Для мене це був наочний приклад того, яким повинен бути вчений. У майбутньому моя принципова позиція щодо певних наукових питань була тим лакмусовим папірцем, за яким я легко визначав, хто є моїм опонентом – вчений чи просто людина, яка отримує заробітну плату в науковій установі. Правда, після цього я нерідко «збагачувався» одностороннім, або ж, чого гріха таїти, – недругом чи ворогом.

Трифон Васильович не тільки працював для науки – він жив нею. На початку кожного року науковим співробітникам секретар станції видавала два прошнуровані журнали із пронумерованими сторінками. Перший – «Журнал записів лабораторних робіт по темі «...» був офіційним, який у кінці року здавали в архів станції. Другий – робочий щоденник конкретного виконавця теми «...». Він належав лише автору записів і нагадував собою форму звіту перед самим собою про роботу за кожен день. В

аспірантурі я також вів два подібні наукові документи, але Петро Іванович перевіряв лише перший із них, а Трифон Васильович міг поцікавитись і другим. У повсякденних наукових дослідженнях не завжди виходить так вдало, як потім це описують у статтях. Якраз щоденник не раз допомагав мені знайти допущені помилки. Крім того, Трифон Васильович зранку кожного дня обходив усі робочі місця виконавців і ставив одне й те ж запитання: «Що нового?». Така увага керівника дисциплінувала виконавців і стимулювала їх у плані пошуку наукової новизни. Не всім це подобалось.

Трифон Васильович заслужено користувався величезним авторитетом серед науковців і практиків ветеринарної медицини та співробітників станції. Основний фактор, який цьому сприяв, – його характер. У ньому переважали позитивні риси: дисциплінованість і вимогливість до себе й підлеглих, працелюбність, наполегливість, доброта, людяність, оптимізм, безмежна відданість поставленій меті та ветеринарній медицині. Життя не завжди було прихильним до нього. Цьому нерідко сприяли навіть ті, кому він у чомусь допомагав. Однак він за це нікому не мстив і, зазвичай, відносився до таких осіб так же, як і завжди. Складалося враження, що він відносився до них, як лікар до своїх хворих пацієнтів.

Я вдячний долі за те, що вона дала мені можливість зустріти на своєму життєвому шляху Трифона Васильовича Пашова – Великого Вченого і Людину з великої літери.

*Сім'я Т.В. Пашова: дружина, три доньки, два зятя та онук.
У другому ряду крайня справа – співавтор статті.*

Спогади Н.Т. Пашової

Мій батько, Трифон Васильович Пашов, закінчив у 1927 році Харківський ветеринарний інститут, одружився на своїй односельчанці із с. Мангуш Маріупольського повіту. Працював районним ветеринарним лікарем, асистентом кафедри анатомії свого інституту, завідувачем відділу ветеринарії Петрівської дослідної станції смушково-молочного вівчарства Наркомрадгоспів УРСР і, за сумісництвом, – головним ветеринарним лікарем радгоспу «Петрівський» Чутівського району (1932-1943), директором Полтавської міжрадгоспної ветеринарно-бактеріологічної лабораторії (1944-1958) та організованої ним Полтавської зональної науково-дослідної станції (1958-1976).

Із дитинства запам'ятався мені запах карболової кислоти, який супроводжував батька, коли той повертався з роботи, та слова «бруцельоз», «гельмінтози», «каракуль-експорт».

Батько був сміливою людиною, про що свідчить такий факт. У країні тоді скрізь шукали ворогів

народу. В радгосп завезли каракульських овець. Невдовзі вони почали хворіти й масово гинути. Директора радгоспу і головного зоотехніка заарештували, звинувативши в шкідництві. За наказом наркомунрадгоспів, у господарстві почала працювати експертна комісія на чолі із батьком. Приїхав також співробітник НКВС, який за всім і всіма стежив і часто вникав у суто ветеринарні справи. Батько заперечив йому, заявивши, що він, як керівник, не збирається це терпіти. На суді батько виступив як захисник і довів, що причинами загибелі овець були нові кліматичні умови та вірус. Підсудних виправдали. Представник НКВС сказав батьку: «Ну, Пашов, ти мені ще попадешся». На щастя, цього не сталося.

Реорганізація виробничої лабораторії в науково-дослідну станцію в 1958 році потребувала великого нервового й фізичного напруження при будівництві нового приміщення, оснащенні його приладами, формуванні колективу тощо.

Батько – ввесь у роботі. Його відрізняла захопленість роботою. Хтось фігурально сказав, що справжня творча людина думає про проблему, яку вона вирішує, постійно. Таким якраз і був батько. Він володів неабиякими здібностями організатора. Зараз може здатися, що все йому вдавалося легко. Насправді ж йому доводилося долати опір чиновників, «переносити» численні листи – скарги на нього високим посадовцям країни тощо. Він зумів усе це здолати, не ставши мстивим, жорстоким чи озлобленим. Упродовж усього життя мама була його постійною підтримкою, радником, натхненником і критиком.

Наша сім'я завжди вирізнялася щирістю, доброзичливістю, гостинністю. Навіть у голодні роки за нашим великим столом часто були колеги й друзі батька, маститі столичні спеціалісти, раптові відряджені з різних господарств, міст, областей чи республік, рідні. Тут звучали жваві дискусії, спогади та розповіді про події в країні. У нас часто гостював хтось із рідні, бо ж із нами жили баба і дід Пашови.

Під час свят та ювілеїв збиралася вся сім'я, друзі. Урочистості проходили гамірно й дотепно. Старший зять Міша завжди складав веселі вітальні вірші. У хаті звучали оригінальні тости, вірші, пісні, романси різних епох і часів. Об'єднував сім'ю культ знань, навчання, праці, самовдосконалення.

Спогади пережитого, що пов'язано з поколінням наших батьків, виглядають, можливо, дещо ідеалізовано. Тільки все якраз так і було. Духовність, невіддільна віра в майбутнє вели їх життєвими шляхами, допомагаючи переборювати всі незгоди.

Батько мій – Трифон Васильович – був на диво гармонійною людиною. В ньому завжди поєднувалися такі риси характеру як невпинний пошук істини, глибокі наукові дослідження та енергійний запал практичної діяльності. Його життя, можливо, й не може бути прикладом для всіх (так жити важко!), але розуміння того, що такі люди, як він, були, допоможе тим, хто знаходиться в стані пошуку творчого і життєвого шляху.

Спогади З.Г. Пісоцької

До Трифона Васильовича Пашова я прийшла в далекому 1963 році в пошуках роботи за об'явою у газеті. Він сказав: «За дипломом, ти – вчаний-зоотехнік, а у мене – заклад ветеринарного профілю, і якщо я візьму тебе на роботу не за спеціальністю, то буду покараний». Потім пильно подивився на мене й згадав 1952 рік і господарство за 300 км від Полтави, де він оздоровлював від ІАР свиней. У ньому мій батько працював агрономом. Того дня, коли приїхав Трифон Васильович, ми, троє шестикласників, знайшли в лісі запал бомби. Ним хлопці почали мене лякати. Він зірвався. Нас усіх трьох ранило. Машина господарства була в роз'їзді. Тому везти нас до районної лікарні, що знаходилася за 15 км від села, довелося шоферу Трифона Васильовича. Так, завдяки чуйності й добрій пам'яті цієї людини, я на вісім щасливих для мене років стала членом колективу станції. Душею цього колективу завжди був Трифон Васильович. Він був досить вимогливим керівником, але, разом із тим, умів організувати все настільки добре (особливо постановку дослідів), що на роботу я завжди йшла, як на свято. Хочеться сказати, що таке відношення до науки можливе лише за умови, що виконавець – працелюбна людина і має необхідні знання та навички. Якщо ж їх у когось не доставало, то Трифон Васильович заставляв не зупинятися на досягнутому й навчатися далі. Він робив усе можливе, аби забезпечити всі необхідні умови для підготовки та захисту дисертацій.

У мої обов'язки, як лаборанта, входила підготовка для вірусологічних досліджень посуду та пер-

винно трипсинізованих культур клітин нирок ембріонів поросят. На освоєння цих методик Трифон Васильович відрядив мене до УН І ІСВ (м. Харків). Із цим завданням я справилася настільки якісно, що вимогливий Трифон Васильович навіть перевів мене із посади лаборанта на посаду старшого наукового співробітника. Цим була офіційно визнана моя працелюбність, бажання та вміння працювати. Декому зі співробітників це не сподобалось. Я почула неетичну репліку на свою адресу, після якої кілька разів приходила до Трифона Васильовича з проханням, аби він повернув мене на попередню посаду. З того часу у Ворсклі сплило чимало води. Тільки в моїй душі все ще залишається гіркота від того, що якби я уважніше прислухалася до мудрих порад мого духовного батька та доброго наставника, то не залишилась би лаборантом на все життя.

Трифон Васильович Пашов входив у становище кожного зі своїх співробітників, намагаючись їм допомогти. Так, наприклад, у всіх нас, лаборантів, не було свого помешкання. На наше прохання він організував ремонт невеликого підсобного приміщення станції. Завдяки своєму авторитету зумів прописати в ньому чотирьох лаборантів. Згодом НДІ ЕМАЛЬХІММАШ почав будувати на території станції свої приміщення. Наш будиночок знесли, надавши нам дві однокімнатні квартири зі зручностями в новому будинку.

Він був зразковим сім'янином, мав чудових дочок і внуків та чарівну дружину, від якої завжди наче випромінювалося материнське тепло. Часом виникало запитання, на яке не знаходилася відповідь: «Із яких джерел черпала силу й енергію ця вже далеко немолода, хоча досить чарівна й інтелігентна Людина із великої літери?»

Його заповітною мрією було відкриття в Полтаві науково-дослідного та навчального ветеринарного інституту. Для її втілення він доклав чимало зусиль у керівних кабінетах Полтави та Києва. Дуже шкодую, що Трифон Васильович не побачив і не почув, яким чудовим був перший випуск лікарів ветеринарної медицини. Це я бачила на власні очі, оскільки виконувала обов'язки технічного секретаря приймальної комісії під час їхнього набору, та була працівником кафедри, яка впродовж п'яти років відповідала за виховну роботу серед студентів цього курсу.

Навіть через 30 років після того, як я пішла зі стін Полтавської ЗНДВС, присмнено усвідомлювати, що всіх нас, членів її колективу, колись називали «пашовцями», – і не кожному доля подарувала можливість працювати під керівництвом такої виняткової людини, справжнього вченого, єдиною й всепоглинаючою пристрастю якого були збудники інфекційного атрофічного риніту свиней – *Pasteurella multocida* var *suis* та *Bordetella bronchiseptica* var *suis*.